

Orde. Een leidraad voor leraren

Jan Griffioen, Harm Damsma, Arend-Jan Evenboer en Baukje Prins, Orde, Een leidraad voor leraren, Muiderberg, Coutinho, 1986. 128 blz.

Er is een tijd geweest dat het geloof in de nieuwe werkvormen, gekoppeld aan een opener relatie tussen leraren en leerlingen, zo groot was dat onderwerpen als discipline, tucht en orde sowieso weggewuifd werden. Boekjes zoals dit verschenen niet, waren ongewenst en de idee was op zichzelf al laakbaar. Het klimaat in de lerarenopleiding was zo dat vragen over problemen met discipline, tucht en orde heel vaag beantwoord werden of doodgewoon weggerelativeerd ('dat is toch voor elke klas anders' ...). Er was een consensus dat dit zichzelf wel zou uitwijzen tijdens de eerste praktijkjaren.

Het ligt voor de hand dat het verschijnen van een publikatie waarvan de titel dan nog boutweg ORDE is, smeekt om een interpretatie. Na het lezen van het boekje voel ik er echter niet veel voor om in een jeremiade uit te barsten over 'verschuiving naar rechts', 'Ordnung muss sein-pedagogie' of 'het failliet van de zeggenschap-idee', Integendeel !

Eerst en vooral dient opgemerkt te worden dat ORDE hier niet verschijnt in de typische triade-vorm ORDE-TUCHT-DISCIPLINE. Dit is geen leidraad met directieve raadgevingen of autoritaire richtlijnen. ORDE vertrekt niet van normen maar van de heersende opvattingen over orde zoals die vaak van collega op collega worden doorgegeven. Daarna volgt in een erg zuivere en logische opbouw de ontleding van het begrip 'orde', van 'conflicten' en 'van het leren van de onderwijsgevende' ; wat uiteindelijk de sleutel van de leidraad zal worden (daarover verder meer).

Iedereen kent ze wel : de gratuite uitspraken als 'Je kunt maar het beste streng beginnen, dan kun je later altijd nog de teugels laten vieren' ; 'Je moet altijd consequent zijn' en 'Ga nooit met je rug naar de klas staan'. I.p.v. deze als folklore af te doen ontleden de auteurs die uitspraken tot ze op de onderliggende strategie stuiten - het belang van duidelijke en sluitende afspraken en hoe men zich daar van beide kanten aan moet houden.

Orde heeft dan te maken met het scheppen van een goed werkklimaat. Een goed werkklimaat = "een sfeer waarin op zodanige wijze aan de intellectuele en emotionele behoeften van leraren en leerlingen wordt voldaan, dat er met vrucht gearbeid wordt." (blz. 25)

Daarna worden de aspecten van zo'n goed werkklimaat behandeld : gedrag van de klas als groep, stofkeuze, keuze van werkvormen, toetsen, relaties, communicatie en de persoonlijkheid van de leraar.

Centraal in dat werkklimaat staat natuurlijk de relatie tussen leraar en leerlingen. Daarbij kunnen conflicten niet voorkomen worden (= einde van het geloof in de doorslaggevende rol van de werkvormen). Hoofdstuk 3 gaat hier verder op in en het is goed om te onthouden dat straffen maar één mogelijke reactie is.

De kern van de filosofie achter ORDE ligt in de laatste twee hoofdstukken : Het leren van de onderwijsgevende (4) en Uitgangspunten (5). Leraarschap is "een conglomeraat van persoonlijke, technisch-onderwijskundige, (sociaal)-pedagogische en vakinhoudelijke aspecten ; dat er op alle terreinen nogal wat te leren is blijft en dat dat leren een ingewikkelde aangelegenheid is juist doordat al die aspecten zo met elkaar verweven zijn." (blz. 83)

De wijze waarop de leraren blijven leren is 'ervaringsleren'. Daarbij wisselen doelgerichte en toevallige leermomenten elkaar af, en dat dan voornamelijk in de vorm van een afwisseling in doe-momenten met reflectie-momenten.

Griffioen et alii bespreken daarna een aantal mogelijkheden (o.a. 'leerplaatsen' als vakverenigingen en bijscholingen) en uitgangspunten van ervaringsleren.

Orde is een vlot en logisch leesbaar boekje dat zich - onvermijdelijk - bezighoudt met veel meer dan men op het eerste gezicht zou mogen verwachten. Het schetst op een erg duidelijke wijze de verbanden tussen de verschillende aspecten van een optimaal werkklimaat. Vooral dat de figuur van de leraar daarin niet als een constante maar evolverende (bewust of onbewust) variabele wordt gezien lijkt m.i. erg belangrijk.

Walter De Hert, Verbondstraat 90, 2000 Antwerpen.